

Bruselj, 22.5.2018
COM(2018) 271 final

ANNEX

PRILOGA

k

priporočilu Sveta

o visokokakovostnih sistemih predšolske vzgoje in varstva

{SWD(2018) 173 final}

PRILOGA
OKVIR KAKOVOSTI ZA
PREDŠOLSKO VZGOJO IN VARSTVO

Otroci imajo pravico do cenovno dostopne in kakovostne predšolske vzgoje in varstva¹.

Evropski steber socialnih pravic

Učenje in vzgoja od rojstva in zgodnjih let najbolj oblikujeta življenje otrok, saj postavita temelje za njihov vseživljenjski razvoj. V tem okviru kakovosti so predstavljena ključna načela in evropski pristop k visokokakovostnim sistemom predšolske vzgoje in varstva na podlagi dobre prakse v državah članicah EU in najsodobnejših raziskav. Vključuje deset izjav o kakovosti, razporejenih po petih širših področjih kakovosti: dostop, delovna sila, izobraževalni program, spremljanje in vrednotenje ter upravljanje in financiranje. Deset izjav o kakovosti opisuje glavne značilnosti visokokakovostnih storitev, ugotovljenih v praksi. Okvir kakovosti je orodje za upravljanje, katerega namen je zagotoviti usmeritve za razvoj in vzdrževanje sistemov predšolske vzgoje in izobraževanja. Za omogočanje samoocenjevanja in dodatnega razmisleka okvir zagotavlja tudi seznam kazalnikov, ki se lahko uporabijo na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni.

Glavni cilj okvira je zagotavljanje kakovostne predšolske vzgoje in varstva za vse otroke, njegov razvoj pa temelji na naslednjih načelih:

- visokokakovostne storitve so odločilne pri spodbujanju razvoja in učenja otrok ter dolgoročno pri izboljšanju njihovih izobraževalnih možnosti;
- sodelovanje staršev kot partnerjev pri takih storitvah je bistveno – družina je najpomembnejše mesto za rast in razvoj otrok, starši (in skrbniki) pa so odgovorni za dobro počutje, zdravje in razvoj vsakega otroka;
- storitve predšolske vzgoje in varstva morajo biti osredotočene na otroka, otroke morajo dejavno vključevati in upoštevati njihova mnenja.

¹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sl.

OKVIR KAKOVOSTI EU ZA PREDŠOLSKO VZGOJO IN VARSTVO

DOSTOP do kakovostnih storitev predšolske vzgoje in varstva **za vse otroke** pripomore k njihovemu zdravemu razvoju in učnemu uspehu ter pomaga zmanjševati socialne neenakosti in razlike v kompetencah med otroki z različnimi socialno-ekonomskimi ozadji. Enak dostop je bistven tudi za zagotovitev, da imajo starši, zlasti ženske, potrebno prožnost za (ponovno) vključitev na trg dela.

Izjavi o kakovosti:

1. Zagotavljanje storitev, ki so na voljo in cenovno dostopne vsem družinam in njihovim otrokom.

Splošna pravna upravičenost do storitev predšolske vzgoje in varstva daje trdno podlago za vključitev vseh otrok. Podatki o prebivalstvu in anketiranje staršev o povpraševanju po mestih v predšolski vzgoji in varstvu so lahko podlaga za oceno dodatnih potreb in prilagoditev zmogljivosti.

Z zagotavljanjem storitev se lahko odpravljajo ovire, ki morda družinam in otrokom preprečujejo udeležbo. To lahko vključuje prilagoditev zahtevanih plačil za predšolsko vzgojo in varstvo, da se dostop omogoči tudi gospodinjstvom z nizkimi dohodki. Dokazano je tudi, da lahko prožen odpiralni čas in druge ureditve omogočijo udeležbo, zlasti za otroke zaposlenih mater in otroke iz manjšin ali prikrajšanih skupin.

Zagotavljanje storitev, enakomerno porazdeljeno po mestnih in podeželskih območjih, premožnih in revnejših soseskah ter regijah, lahko poveča dostopnost za prikrajšane skupine v družbi. Poroča se, da razpoložljivost in cenovna dostopnost kakovostnih storitev v soseskah, kjer prebivajo revne družine, etnične manjšine ali migrantske družine, najbolj vplivata na podporo enakosti in socialni vključenosti.

2. Zagotavljanje storitev, ki spodbujajo udeležbo, krepijo socialno vključenost in sprejemajo različnost.

Ustanove za predšolsko vzgojo in varstvo lahko dejavno spodbujajo udeležbo z vključevanjem staršev, družin in skrbnikov v procese odločanja (npr. v starševskih odborih). Vključenost družin, zlasti žensk ter prikrajšanih družin ali družin iz manjšinskih okolij ali z migrantskim ozadjem, v ciljno usmerjene pobude tem skupinam omogoča, da izrazijo svoje potrebe, ustanovam pa, da to upoštevajo pri prilagajanju zagotavljanja storitev povpraševanju lokalnih skupnosti.

Spodbuja se lahko zaposlovanje osebja iz marginaliziranih, migrantskih ali manjšinskih skupin, saj je dokazano, da je koristno, če sestava osebja v ustanovah za predšolsko vzgojo in varstvo odraža raznolikost v skupnosti.

Vzpostavitev gostoljubnega okolja za otroke, v katerem se cenijo njihovi jeziki in domače ozadje, prispeva k razvoju njihovega občutka pripadnosti. Z ustreznim stalnim strokovnim razvojem se osebje pripravi tudi na sprejemanje in podpiranje dvojezičnih otrok.

Ustanove za predšolsko vzgojo in varstvo lahko razvijejo dobre družinske prakse za gladek prehod iz domačega okolja v ustanovo ter z organiziranjem posebnih pobud spodbujajo visoko raven sodelovanja staršev.

OSEBJE je najpomembnejši dejavnik za dobro počutje, učenje in razvojne rezultate otrok. Zato se delovni pogoji in poklicni razvoj osebja štejejo za bistvene sestavine kakovosti.

Izjavi o kakovosti:

3. Visoko kvalificirano osebje z začetnim in stalnim usposabljanjem, ki mu omogoča izpolnjevanje svoje poklicne vloge.

V učinkovitih sistemih predšolske vzgoje in varstva se razmišlja o izboljšanju poklicnega statusa osebja, ki je splošno priznано kot ključni dejavnik kakovosti, z dvigom ravni kvalifikacij, ponujanjem prožnih poklicnih možnosti in alternativnimi potmi za pomočnike. To se lahko podpre s prizadevanjem za pedagoško delovno silo, sestavljeno iz strokovnjakov s polno poklicno kvalifikacijo, ki so specializirani za predšolsko vzgojo na ravni ISCED 6, poleg pomočnikov.

Najsodobnejši programi začetnega izobraževanja so zasnovani skupaj z izvajalci ter zagotavljajo dobro uravnoteženost teorije in prakse. Koristno je tudi, če izobraževalni programi osebje bolje pripravijo na kolektivno delo in izboljšanje sposobnosti refleksije. Taki programi lahko koristijo z usposabljanjem osebja za delo z jezikovno in kulturno različnimi skupinami, od družin iz manjšinskih okolij, migrantskih družin in družin z nizkimi dohodki.

Osebje, usposobljeno za spremljanje razvojnih potreb majhnih otrok in sposobno zaznati morebitne razvojne težave, lahko aktivneje podpre razvoj otroka. Možnosti rednega prilagojenega in stalnega strokovnega razvoja koristijo vsem članom osebja, tudi pomočnikom in pomožnemu osebju.

V zvezi z nujnimi elementi razvoja in psihologije otroka bi morale kompetence osebja zajemati praktičen modul o zaščiti otrok ter splošneje o otrokovih pravicah.

4. Ugodni delovni pogoji, vključno s strokovnim vodenjem, ki zagotavljajo priložnosti za opazovanje, refleksijo, načrtovanje, skupinsko delo in sodelovanje s starši.

Sistemi predšolske vzgoje in varstva, katerih cilj so izboljšani delovni pogoji, vključno s primernejšo višino plače, lahko povečajo privlačnost zaposlitve v predšolski vzgoji za višje kvalificirano osebje, ki si želi ustrezne poklicne poti.

Razmerje med odraslimi in otroki ter velikost skupin sta najprimernejša, če sta oblikovana na način, ki ustreza starosti in sestavi skupine otrok, saj mlajši otroci potrebujejo več pozornosti.

Izkazalo se je, da poklicne učne skupnosti, ki obstajajo znotraj ustanov in med njimi, pozitivno vplivajo s tem, ko določajo čas in prostor za kolegijske prakse in skupno delo osebja.

Zagotavljanje mentorstva in nadzora novozaposlenim med uvajanjem jim lahko pomaga, da hitro začnejo upoštevati poklicna pravila.

IZOBRAŽEVALNI PROGRAM je močno orodje za izboljšanje dobrega počutja, razvoja in učnih izkušenj otrok. Širok pedagoški okvir določa načela za podporo razvoju otrok z vzgojnimi in varstvenimi praksami, ki ustrezajo zanimanju, potrebam in možnostim otrok.

Izjavi o kakovosti:

5. Izobraževalni program na podlagi pedagoških ciljev, vrednot in pristopov, ki otrokom omogočajo, da izkoristijo svoj celotni potencial, z osredotočanjem na njihov čustveni, kognitivni in fizični razvoj ter dobro počutje.

S pedagoškimi pristopi, osredotočenimi na otroka, je mogoče bolje podpreti splošni razvoj otrok, zagotavljati podporo njihovim učenim strategijam ter spodbujati njihov kognitivni in nekognitivni razvoj z bolj sistematično krepitvijo izkustvenega učenja, igre in socialnih interakcij.

Obstajajo trdni dokazi o tem, da je jasen izobraževalni program koristen, saj lahko zagotovi usklajen okvir za varstvo, vzgojo in socializacijo kot sestavne dele zagotavljanja predšolske vzgoje in varstva. V idealnem primeru tak okvir določa učne cilje za posamezne starosti, pri tem pa vzgojiteljem omogoča, da svoj pristop prilagodijo individualnim potrebam otrok in lahko zagotovi smernice za visokokakovostno učno okolje. Ustrezno upošteva razpoložljivost knjig in drugih tiskovin za pomoč otrokom pri razvoju pismenosti.

Učinkovit okvir izobraževalnega programa s spodbujanjem raznolikosti, enakosti in jezikovne ozaveščenosti pospešuje vključevanje migrantov. Spodbuja lahko razvoj maternega in učnega jezika.

6. Izobraževalni program, pri katerem mora osebje sodelovati z otroki, sodelavci in starši ter razmišljati o lastni praksi.

Izobraževalni program lahko pripomore k večji vključenosti staršev, zainteresiranih strani in osebja ter izboljša ustreznost glede na potrebe, zanimanja in možnosti otrok.

V izobraževalnem programu so lahko opredeljene vloge in procesi za osebje za redno sodelovanje s starši in sodelavci v drugih službah za otroke (vključno z zdravstvenim, socialnovarstvenim in izobraževalnim sektorjem).

Kadar je to mogoče, lahko izobraževalni program vsebuje smernice za osebje v predšolski vzgoji in varstvu, kako se povezovati s šolskim osebjem v zvezi s preходом otrok v primarno in/ali predprimarno izobraževanje.

SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE omogočata trajno kakovost. Postopki spremljanja in vrednotenja lahko s tem, ko opozorijo na prednosti in slabosti, pomembno prispevajo k izboljšanju kakovosti sistemov predšolske vzgoje. Zagotavljajo lahko podporo zainteresiranim stranem in oblikovalcem politike pri uvajanju pobud, ki ustrezajo potrebam otrok, staršev in lokalnih skupnosti.

Izjavi o kakovosti:

7. S spremljanjem in vrednotenjem se ustvarjajo informacije na zadevni lokalni, regionalni in/ali nacionalni ravni v podporo stalnim izboljšavam kakovosti politike in prakse.

Pregledne informacije o storitvah in osebju ali o izvajanju izobraževalnega programa na ustrezni – nacionalni, regionalni in lokalni – ravni lahko pripomorejo k izboljšanju kakovosti.

Redne povratne informacije lahko olajšajo proces ocenjevanja politik, tudi s tem, da omogočajo analizo uporabe javnih sredstev ter tega, kaj je učinkovito in v kakšnih okoliščinah.

Za določitev učnih potreb osebja in pravilno odločanje o tem, kako najbolje izboljšati kakovost storitev, je koristno, da voditelji predšolske vzgoje pravočasno zberejo zadevne podatke.

8. Spremljanje in vrednotenje, ki sta v otrokovo korist.

Za zaščito pravic otrok je treba v sistem predšolske vzgoje in izobraževanja vključiti trdne politike o zaščiti/varovanju otrok, da se tako pripomore k zaščiti otrok pred vsemi oblikami nasilja. Politike o zaščiti otrok bi morale vključevati štiri širša področja: (1) politiko, (2) ljudi, (3) postopke in (4) odgovornost. Več informacij o teh področjih je na voljo v publikaciji

„Child safeguarding standards and how to implement them“ (Standardi varovanja otrok in kako jih izvajati), ki jo je izdala organizacija Keeping Children Safe².

Procesi spremljanja in vrednotenja lahko pospešijo dejavno vključenost in sodelovanje med vsemi zainteresiranimi stranmi. Vsi, ki jih zanima razvoj kakovosti, lahko prispevajo k praksam spremljanja in vrednotenja ter imajo od njih korist.

Razpoložljivi dokazi kažejo, da je mogoče s kombinacijo metod spremljanja (npr. opazovanje, dokumentiranje, opisno ocenjevanje kompetenc otrok) zagotoviti koristne informacije ter predstaviti izkušnje in razvoj otrok, tudi z zagotavljanjem pomoči pri glatkem prehodu v osnovno šolo.

Oblikovati je mogoče orodja za spremljanje in postopke za participativno vrednotenje, da se otrokom tako omogoči, da so slišani ter da se lahko izrazijo o svojih učnih in socializacijskih izkušnjah v ustanovi.

UPRAVLJANJE IN FINANCIRANJE sta bistvena, da se omogoči, da predšolska vzgoja in varstvo izpolnita svojo vlogo v osebnem razvoju otrok ter pri zmanjševanju razlik v dosežkih in spodbujanju socialne kohezije. Upravljanje mora biti del celovitega sistema usklajenih javnih politik, ki predšolsko vzgojo in varstvo povezujejo z drugimi storitvami na področju dobrega počutja majhnih otrok in njihovih družin.

Izjavi o kakovosti:

9. Zainteresirane strani jasno in enotno razumejo svojo vlogo in odgovornosti ter vedo, da se od njih pričakuje sodelovanje s partnerskimi organizacijami.

Ustanove za predšolsko vzgojo in varstvo bi morale v idealnem primeru tesno sodelovati z vsemi službami za otroke, vključno s socialnimi in zdravstvenimi službami, šolami in lokalnimi zainteresiranimi stranmi. Izkazalo se je, da je tako povezovanje med službami učinkovitejše, če je urejeno z usklajenim okvirom politike, ki lahko proaktivno pospešuje sodelovanje in dolgoročno vlaganje v lokalne skupnosti.

Dokazano je bilo, da je vključenost zainteresiranih strani bistvena za zasnovo in izvajanje predšolske vzgoje in varstva.

V najboljšem primeru je lahko za vse predpise o predšolski vzgoji in varstvu ter za financiranje odgovoren isti organ.

10. Zakonodaja, predpisi in/ali financiranje podpirajo napredovanje v smeri splošne upravičenosti do javno subvencionirane ali financirane predšolske vzgoje in varstva, o napredku pa se redno poroča vsem zainteresiranim stranem.

Izboljšanje kakovosti zagotavljanja storitev za vse otroke se lahko morda lažje doseže s postopnim doseganjem splošne pravne upravičenosti. Koristno je lahko, da se oceni, ali tržno usmerjene storitve predšolske vzgoje in varstva povzročajo neenak dostop ali slabšo kakovost za prikrajšane otroke, ter da se po potrebi pripravijo načrti za ukrepanje.

Tesna povezanost s politikami na področju dela, zdravstva in socialnih zadev bi bila nedvomno koristna, saj lahko spodbuja učinkovitejšo prerazporeditev sredstev z usmerjanjem dodatnega financiranja k prikrajšanim skupinam in soseskam.

² http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights_child/standards_child_protection_kcsc_en.pdf.

